

Asutawa Kogu

5. istungjärk. **Protokoll nr. 166 (12).**

1920. a.

Asutawa Kogu koosolek 9. detsembril 1920. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 90 Asutawa Kogu liiget.

Walitsuse lauas: peaminister **A. Piip**, riigikontrolööri kohustetäitja **F. Wellner**.

P ä e w a k o r d :

1. Seadus rahwawäkke wõetud ja wabatahtlikult sinna astunud riigiametnikkude palkade ja kohtade asjus — III lugemisel.

2. Määrus Jaan Poska matniskulude wabariigi kanda wõtmise kohta — II lugemisel.

3. Määrus J. Poska nimelise stipendiumi kohta Tartu ülikooli õigusteaduskonna juures — II lugemisel.

4. Määrus Jaan Poska abikaasa ja alaealiste laste tulewiku ainelise kindlustamise kohta — II lugemisel.

5. Seadus Riigikogu liikmete tasu- ja sõidurahade kohta — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

6. Seadus Wabariigi Walitsuse ja Riigikohtu liikmete palga kohta — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

7. Täiendaw määrus riigiteenijate ametsõitude tasu asjus. — II lugemisel.

8. Määrus põllutööministeeriumile 478.714 marga suuruse krediidi awamise kohta maapanga korraldamise tööde kulude katmiseks — II lugemisel.

9. Seaduseelnõu Riigikogu walimise, rahwahääletamise ja rahwaalgatamise õiguse seaduse § 83, linnawolikogude walimise seaduse § 28^a ja maakonnanõukogude walimise seaduse § 62. muutmise kohta — akl. Anderkopp'i ettepanek.

10. Asutawa Kogu liikme N. Talts'i süüdistusasja läbiwaatamise komisjoni ettepanek akl-te N. Talts'i ja J. Ploompuu kohtuwõimudele wäljaandmise asjus.

11. Seadus Eesti ja Läti wahelise konwentsiooni kinnitamise kohta — wälisasjade komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**.

Sekretääri kohal sekretäär **A. Jürman**.

1. Päewakorra Juhataja **A. Rei**: täiendamine. Awan Asutawa Kogu koosoleku. Esitatud on

Eesti iseseiswa sotsialistliku tööliste partei Asutawa Kogu rühma liikmete H. Kruus'i, J. Piiskar'i ja K. Freiberg'i poolt arupärimine sadamatehaste tööliste streigi asjus.

J. Piiskar (is.): Seda silmas pidades, et see küsimus õieti päewaküsimus on, et streik praegu weel edasi kestab ja et tehastes isegi teadaanne üles on pandud, kus streikijaid ähwardatakse töölt lahtilaskmisega ja isegi jutud tehaste sulgumise üle liiguwad, teen mina ettepaneku seda I punkti all päewakorda üles wõtta.

Juhataja **A. Rei**: Rahwaesitaja Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud arupärimine päewakorda wõtta ja esimese punkti alla paigutada. Panen rahwaesitaja Piiskar'i esimese ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud. Rahwaesitaja Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud arupärimine I punktina päewakorda wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

2. Arupärimine Sekretäär **A. Jürman** (loeb): Sadamatehaste tööliste toiduainetega warustamise ja streigi asjus. Asutawa Kogule. „Riigi Teatajas“ nr. 97/98, 21. juulist sel aastal on wälja kuulutatud Wabariigi Walitsuse poolt 29. juunil 1920. a.

wastuwõetud määrus riigi tööstusettewõtetes teeniwate tööliste palkade kohta, mille järgi nimetatud asutuste töölistele peale rahapalga weel warustust antakse alandatud hindadega. Määruse § 7 lausub: „Toiduainete jagamine sünnib nende tööstusasutuste poolt ja kulul, kus tööline teenib, ning peab wälja antud saama palgamaksmise kuu jooksul, hiljemalt kuu wiimaseks päewaks“ ja § 8: „Juhtumistel, kui tööasutusel wõimatu on tähtjaks lubatud aineid wälja anda, on ta kohus-

tatud töölistele 14 päewa jooksul saamata jäänud ainete hinna ja keskmise turuhinna wahe rahas wälja maksuma."

Wabariigi Walitsuse poolt ülalpeetawates sadamatehastes ei ole aga seda määrust juba kuude jooksul täidetud. Peaks arwama, et kui walitsusel milgil põhjusel wõimatu oleks warustust wälja anda, siis töölistele maksetaks wälja hinnawahe seaduses määratud tähtaegadel. Kuid kogu aeg ei ole seda tehtud. Alles siis, kui töölistes töö seisma jätsid, andis peaminister ja toitlusminister tööliste esitajatele kindla lubaduse, et hinnawahe wälja maksetakse, nagu seda ka poolametlik telegraafi agentuur teatab.

6. detsembril sel aastal aga pandi sadamatehaste walitsuse poolt teadaanne wälja, et kogu läinud aja eest siiski warustust wälja antakse. Teadaande lõpus ähwardatakse, et „sadamatehaste töölistes, kes 7-dal detsembril sel aastal tööle ei hakka, saawad töökaitse seaduse põhjal töölt lahti lastud“.

8. detsembril sel aastal teatab sadamatehaste walitsus ringkirjaga nr 55, et töölistel saamata warustustest osa päralt joudnud, osa jõudmas, mis wiimase kuu arwel wälja antakse, kuna waremate kuude eest saamata jäänud warustuse eest waheraha wälja maksetakse „selle kuu keskmiste turuhindade järgi, mis suguse aja eest toiduainete warustus wälja jagatud pidi saama.“

Samas ringkirjas teatatakse: „Tööliste streikimist mitte seaduslikuks pidades, ei wõi tehaste walitsus streikijatele töölistele ärawiidetud töötundide eest palka maksta.“

Neist sadamatehaste walitsuse teadaannetest järgneb:

1) töölistele ähwardatakse töölt lahti laskmisega kui nad streiki, mis nad oma õigustatud nõudmiste läbiwiimiseks ette wõtnud, mitte ei lõpeta;

2) hinnawahe warematel kuudel, enne nowembrit, saamata jäänud toiduainete eest maksetakse wälja selle kuu hindade järgi, mille eest warustus wõlgnetakse;

3) töölistele tahetakse oma õigustatud ja pealegi kõigeseaduslikumate nõudmiste kaitseks ette wõetud streigi tõttu ärawiidetud töötundide eest tasu maksmata jätta.

Eesti iseseiswa sotsialistliku tööliste partei Asutawa Kogu rühm leiab 1) et

streikiwate tööliste ähwardamine lahti laskmisega on wägiwald tööliste vastu, 2) et tööliste nõudmine, maksetagu neile waremate kuude eest saamata jäänud warustuse waheraha praeguste hindade järgi, täiesti õigustatud on, 3) et samuti õigustatud on tööliste nõudmine tasu saada streigis ärawiidetud töötundide eest, sest et streigi tekkimise põhjuseks oli walitsuse poolt tööliste vastu nõutud kohustuste täitmata jätmine.

Kõike seda silmas pidades paneb Eesti iseseiswa sotsialistliku tööliste partei Asutawa Kogu rühm Asutawale Kogule ette Wabariigi Walitsuse poole pöörata järgmise arupärimisega:

1 Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et sadamatehaste walitsus oma all olevates asutustes streikiwaid töölisti töölt lahti tahab lasta, kui need tööle ei ilmu?

2. Mida kawatseb walitsus sadamatehaste tööliste õigustatud nõudmiste rahuldamiseks ette wõtta ja kuidas tekkinud konflikti lahendada?

Seda arupärimist paneme ette Asutawa Kogu tänase koosoleku päewakorda wõtta, rutuliseks tunnistada ja vastu wõtta.

Tallinnas 9. detsembril 1920. a.

Eesti iseseiswa sotsialistliku tööliste partei Asutawa Kogu rühma nimel:

(allkirjad)

H. Kruus,

J. Piiskar,

K. Freiberg.

J. Piiskar (is.): Suur osa asja faktilise küljest, mis on sundinud arupärimisega esinema, on arupärimises eneses öeldud; ma wõtan sõna, et weel mõnda asjaolu alla kriipsutada, mis näitab et tööliste nõudmised õigustatud olid ja et neil õieti teist teed ei olnud kui see, mida nad tarwitasid. Kui harilikult Asutawas Kogus neil puhkudel, kui streigi küsimust on arutatud, on toonitatud walitsuse esitajate kaudu, et streik ei ole mitte majanduslikkude olude tõttu wälja kutsutud, waid tema on tingimata poliitiline olnud, siis arwan mina, et selle streigi puhul ei tulda sarnase seletusega. Nii selged on need asjaolud ja nii arusaadawad, mis streigi wälja on kutsunud. Walitsus ei ole täitnud neid kohustusi, mis õieti temale, kui ühele lepingusse astunud poolele, niisamuti kohustawad olid, nagu teisele, töötegijale; sellepärast kor-

dan weel kord, et selle streigi puhul lan-
geb ära poliitilise streigi tagamõtte otsi-
mine. See tööseisak ei ole ka mingisugune
majanduslik streik harilikus mõttes, kus
nõutakse teatawat palgakõrgendust, mida
streigi abil püüti läbi wiia — ei, siin oli
tööseisak wälja kutsutud sellega, et ühele
lepingusse astunud poolele mitu kuud täit-
mata lubadust meelde tuletda. Töölistel ei
olnud teist teed seda meelde tuletada, kui
streigiga, sest kohtu teel nõudma hakates
wõib olla oleks tulnud teist niipalju kuid
oodata ja teatawaid kulusid kanda, milleks
loomulikult wõimalusigi ei olnud, sest wiimased
krossid on leiwa peale kulutatud. Mis oli
siis loomulik, kui see, et töölised asusid
tarwitama seda abinõu, mida nad oma
wõitluses alati tarwitawad ja mis neilegi
lubataw peaks olema. Lubataw sellepärast,
et tema ühelt poolt on olemas meie põhiseaduses
ja millest mitmel puhul juttu on tehtud, ja
lubataw ka weel sellepärast, et walitsus seda
ise on seletanud, nimelt ma mõtlen posti- ja
telegraafiametnikkude streiki, kui sel puhul
rõhutati, et posti ja telegraafi ametkondades
olla streik keelatud teatawa Wene seaduse
järgi, siis ei öeldud seda mitte, et igasugune
streik keelatud on ja peab järeldama, et
wäljaspool posti- ja raudteearutusi tohib
streikida, täheindab, Wabariigi Walitsuse
poolt antud seletuste järgi peaks tema
lubataw ja täitsa seaduslik olema. Nüüd
leidub aga ringkirjas nr. 55, mille peale
arupärimises tähelpanu on juhitud, punkt 4.,
kus öeldakse — tööliste streiki mitteseadus-
likuks pidades ei wõi tehaste walitsus
töölitele ärawiidetud töötundide eest palka
maksta. On täiesti arusaamatu, kust on
wõetud nüüd need paragrahwid ja seadused,
mille põhjal tullakse ja öeldakse, nagu
tehaste walitsus on seda omas ringkirjas
teinud, et streik ei ole seaduslik. Edasi,
nendes ringkirjades ja teadaannetes, mis
wabrikusse üles on pandud ja tööliste
teatawaks tehtud, on öeldud: ühtlasi teatan,
et töölised, kes 7. detsembril sel aastal
tööle ei hakka, saawad töökaitse seaduse
põhjal lahti lastud. Täheindab otsekohene
ahwardus töölt lahtilaskmisega.

Siin tekib aga küsimus, kui töölisi
ahwardatakse, siis tähendab, peab wähe-
malt sellel, kes seda teeb, teadmine
olema, et õigus tema pool on ja et was-
tane pool on seaduswastaselt talitanud.
Järelikult tekib nüüd küsimus, kes kut-

sus õieti selle streigi ellu. Ma tähenda-
sin juba eelpool, et töölised omalt poolt
mingisuguseid nõudmisi majandusliku järjekorra
parandamise mõttes wõi palgakõrgendamise
mõttes üles ei seadnud, waid nõudsid juba
warem tehtud lepingu täitmist, selle lepingu
täitmist, mis „Riigi Teatajas“ on kuulutatud
ja seega maksusel olema pidi. Walitsus juba
mitu kuud oma lubamisi täitnud ei ole, waid
on andnud ikka uusi ja uusi lubadusi; kui
nõudmisega on esinetud, siis on walitsus
teatawaid tähtaegu määranud. Tegelikult ei
ole mitte midagi kätte saadud ja selles mõttes
on täiesti selge, et streigi wäljakutsujaks
tuleb pidada see pool, kes lepingut mitte ei
täitnud, — ja see oli walitsus. Mõeldagu
selle walitsuse all kas sadamatehaste walitsust
kitsamas mõttes, wõi jällegi Wabariigi Walitsust,
kelle poolt wõi kelle korraldusel on loodud,
wõi kelle alla loomulikult kuulub tehaste
walitsus. Kui walitsus ise on tööseisakule
põhjust andnud, siis on täiesti arusaamatu
ja lubamatu, kui tullakse sel puhul ahwardusega
lahti lasta töölisi siis, kui enese poolt alles
kohustused ja lubadused täitmata. Wäga
huwitaw oli kuulata ühe töölise jutua-
jamist, kes töölt lahtilaskmise ahwarduse
peale muuseas tähendas, et see oleks
iseenesest wäga kena, sest lõpuarwe
puhul on walitsus kohustatud ometi oma
lubadust täitma, ja kui meie seda kätte
oleme saanud, mis meile wõlgu ollakse,
siis oleme walmis järgmisel päewal
tööle hakkama.

Edasi selgub teadaandest, mis wabri-
kus üles on pandud, et jälle lubati kõik-
sugu aineid, kuid ei ole öeldud, millal
neid aineid andma hakatakse, kuid seal-
juures lastakse wälja paista, et nüüd on
ained päralt jõudnud ja hakatakse
töölisi warustama. Pakutakse isegi neile
aineid kõigi nende kuude eest tagant
järgi. Nüüd tekib aga küsimus, kas
töölistel on wõimalus neid aineid wastu
wõtta ja kas töölised on wahepeal
olnud nii heades palgatingimistes, et
wõiwad neid aineid wälja osta, see on,
kas nad wõiwad endale 2 wõi 3 kuu
warustuse korraga wälja osta. Mina
arwan, et selle tõttu, et senni ei ole
warustust saadud, töölised sunnitud on
olnud kalli turuhindadega neid aineid
ostma ja selle peale oma wiimase
palganatukese ära kulutanud. Selle-
pärast ei ole neil wõimalik
niisuguseid suuri sisseostu operatsioone
teha, nagu need endale lubada
wõiwad, kellel

suured rahasummad käepärast on. Teiselt poolt ei ole neil ka nii palju aineid vaja, sest et kui nende leping walitsusega edasi kestab ja walitsus oma lubadusi täidab, siis saavad nad igal järgmisel kuul uue warustuse hulga. Suuremaid warustuse tagawarasid ei ole siis töölisel vaja. Tuleb aga silmas pidada seda asjaolu, et walitsuse poolt antaw warustus kõike nõudeid ei rahulda ja paljuid aineid tuleb turult jurde osta. Kui nüüd töölised nende ainete ostmiseks, mis walitsuse poolt lubatud ja mitte kätte antud, oma palga on ära kulutanud, siis on neil muud tarwilikud ained kõik ostmata jäänud. Nende hädaliste tarwiduste muretsemiseks on töölistel raha vaja, palk on aga, nagu öeldud, ära kulutatud toiduainete peale. Tagantjärgi maksetawat warustust ei ole aga vaja, sest tagant järgi seda ikkagi süüa ei saa. Sellepärast on täiesti õigustatud töölise nõudmine waheraha maksmise asjus turuhindade ja warustuse hindade wahel. Selle saadud waheraha eest wõiksid töölised endale asju muretseda, mille ostmisest nad senni rahapuudusel on pidanud loobuma. Nii on ka täiesti õiglane töölise nõudmine, et waheraha ei maksetaks mitte nende kuude turuhindade järgi, mille eest warustus saamata, waid nende kuude turuhindade järgi, mil see waheraha wälja maksetakse. Augusti- ja septembrikuus olid turuhinnad märksa alamad kui praegu ja meie rahakurs kõrgem, nii et nende kuude eest maksetawa waheraha eest praegu enam neid aineid kätte ei saa, mis sel ajal oleks saanud.

Ma tähendasin juba, et tööseisaku kutsus wälja õieti walitsus, kes juba mitme kuu jooksul oma lepingut ei täitnud, nii et tööseisaku alguses tuleb walitsust süüdistada, aga mitte töölisi. Kui lugu nii on, siis on ka täiesti õigustatud töölise nõudmine, et neile tööseisaku päewade eest ka tasu maksetakse, sest nemad ei ole selles mitte süüdi, et tööd ei ole saanud teha. Kui asi tahetakse otsustabekohaselt likwideerida, siis peaksid töölise nõudmised rahuldama leidma.

Siinkohal tahan aga tähelpanu veel selle peale juhtida, et liiguwad jutud, walitsus tahtwat isegi tehest sulguda. Räägitakse kuu aja peale. Kui see nii on, siis tekib kõigepealt küsimine, mis tahetakse sellega kätte saada? Kas meil tarbeaineid nii palju on, et tehaseid sulguda wõib? Alles hiljuti kõneldi eel-

arwe-komisjoni koosolekul, et meil töökodasid wähe on ja uusi awada vaja oleks. Tähendati just sadamate töökodade peale, et need ei jõua kõiki tarwitusi täita, ja nüüd ähwardatakse neid töökodasid koguni sulguda. See ähwardus on kuulujutt, aga ta on olemas, ja ka töölisele teatawaks tehtud. Oleks huwitaw, kui walitsuse esitajad arupärimise peale wastates ka seda küsimust käsitaksid.

Kui neid asjaolusid, mida ma siin eriti alla olen kriipsutanud, silmas pidada, siis peab tunnistama, et praeguse konflikti puhul ei saa mitte juttu olla töölise liialdatud nõudmistest, waid peab tunnistama, et need nõudmised õigustatud on. Kui walitsus nende lahendamisega senni on wiiwitanud, on püüdnud isegi surweabinõusid tarwitusele wõtta, siis peab sarnaste sammude peale, kui sihiliku surwe peale töölise liikumise suhtes vaatama. Nisuguse surwe wastu protesteerib iseseisew sotsialistlik töölise partei. Et küsimust lahendada, ongi nimetatud partei Asutawa Kogu rühm selle arupärimise üles wõtnud, ja mina oma rühma nimel toetan tema wastuwõtmist.

Peaminister A. Piip: Austatud Asutawa Kogu liikmed! Walitsusel ei olnud küll kawatsust tänasel koosolekul selle asja kohta pikemat seletust anda, aga et arupärimist põhjendades akl. Piiskar seisukorda liig ühekiulgselt walgustas, siis lubatagu, et ma siin üksikud täsi- asjad ära märgin, — pärastpoole esineb walitsus Asutawas Kogus üksikasjalisema seletusega.

Seadus on rhs. Piiskar'i poolt wastuwaidlemata õigesti ja täpipealselt ette toodud; selle wastu waidlemiseks asja ei ole. Asjaolude eneste kohta tahan aga mõne sõna seletust anda.

Oktoobrikuus oli sadamatehaste töölise koosolek ühes wabrikuwalitsuse esitajatega, kus otsustati, et warustust tahetakse saada, mitte waheraha. Töölised olid walmis ootama warustuse peale kunni see wäljamaalt pärale jõuab. Sel ajal ei olnud veel töölise wanemate nõukogu, ja nimetatud koosolek oli kõige- autoriteetsem töölise esitaja. Nowembrikuus moodustati wanemate nõukogu, kes 23. nowembril koosolekut pidas, ja siis walitsusele nõudmisega esines, et töölised waheraha tahawad saada,

mitte warustust. Oktoobrikuu keskpaigast alates oli walitsus suuremad hulgad warustust ära tellinud tööliste esimest nõudmist silmas pidades. Walitsuse seisukoha selgitamiseks tööliste wastu olgu meelde tuletatud, et 26. nowembril walitsus just nende sadamatehaste tööliste ja teiste riigi etteawõtetes töötawate tööliste palkasid tõstis. Nagu näha, ei wõi sellest juttugi olla, nagu oleks walitsus tööliste wastu waenulik olnud, ta on kõik teinud, mis ta wõis, et tööliste nõudmistele wastu tulla.

Pärast seda kui tööliised olid esinenud nõudmisega, wälja maksta 1. detsembril see waheraha, pidi küsimust uuesti arutama raskuste pärast, sest endise kokkuleppe põhjal oli warustus juba wälja tellitud. Sellegi peale seletasin ma tööliste esitajatele, kui nad otsekohe minu poole pöörasid, et Wabariigi Walitsus 1. detsembrist seisukoha on wõtnud, ja neid ei sunni mitte warustust wastu wõtma, waid saab neile waheraha wälja maksma nende kaupade eest, mida walitsusel wõimalik anda pole wõi mõnel teisel kokkuleppel. Sellegipärast ei teinud tööliised minu seletusest tarwilikke järeldusi, waid jätkasid tööseisakut, nende seletuse järgi olla see tööseisak, mitte streik, kuna läbirääkimised wabrikuwalitsuse ja tööliste wahel edasi kestsid. Töö- ja hoolekandeminister, mitte sise-minister, oli sunnitud töökaitse seaduse põhjal teadaandmisega töölistele esinema. Wahepeal wõttis toitlusminister kõik abinõud tarwitusele, et warustust kohale muretseda ja töölistele kätte jagada. Läänud laupäewal ja pühapäewal oli warustuseks määratud heeringate laew siiski sadamasse jõudnud, kuid heeringaid ei antud tolli pealt kätte. Toitlusminister sõitis sadamasse ja wõttis heeringad oma isikliku wastutuse peale tollist wälja, neid otsekohe autodega tehastesse saates, et tööliised warustuse wõimalikult pea kätte saaksid. Järelikult on warustuse korratu saamine walitsusest äraripumata asjaolude tõttu sündinud, sest tööliised ise on selles nõudmises lahku läinud, kuna ühed warustust, teised aga waheraha nõuawad. Oli ka ju kokku lepitud walitsusega, et nende kaupade eest, mida walitsus anda ei saa, tööliised waheraha saawad. Ka töökaitse kommissar oli sedasama wabrikutes ja tehastes seletanud. Sellegipärast on siis walitsusel täiesti arusaamatu arupärimise

põhjendamisel ettetoodud seletus walitsuse süü kohta.

Täna käisid tööliste esitajad minu juures ja teatasid, et 8. detsembri seletus neid täiesti rahuldab, kuid et nad tööseisakul ärawiidetud töötundide eest walitsuselt tasu tahawad saada. Walitsus ei leia wõimaliku selle eest tasu maksta, sest walitsuse arusaamise järgi ei ole tööseisak wälja kutsutud mitte walitsuse waid tööliste eneste poolt. Sellegipärast ei ole ka walitsusel mitte küllalt arusaadaw, mis selle streigiga üldse kätte saada tahetakse.

See on esialgne seletus, mis nüüd Asutawas Kogus annan ja kui Asutaw Kogu pikemat seletust peaks nõudma, siis on walitsus walmis seda täpipealselt ja üksikasjaliselt andma.

Pea weel tähendama, et walitsus leiab, et ta täiesti seaduslikult on talitanud, mingil moel seadusest kõrwale kaldunud pole.

J. Piiskar (is.): Ma palusin sõna ainult wäikeseks ääremärkuseks. Kui peaminister tähendas, et oktoobrikuus tööliste koosolekul otsustati warustust oodata, siis on ka see tõendus teatud piirini ühekülgne. Oktoobrikuul ei olnud tehastes weel mingit tööliste esitust ega korraldust, waid täitsa juhuslikult kokku tulnud tööliste koosolekul, millest pealegi osa wõttis ainult osa töölisi, räägiti warustuse asja läbi ja nii wõib rääkida ainult selle jutuaajamise tagajärgedest. Mingisugust kindlat otsust, nagu koosolekutel ikka, ei tehtud, ei saadudki teha, waid nõuti ainult täitmata kohustuste täitmist ja seda osa warustust, mille eest tööliised juba waremalt raha olid ära maksnud. Kui härra peaminister ütleb, et toitlusminister on ise heeringaid jaganud, siis on see wäga liigutaw, aga tõepoolest oli lugu ikkagi niiwiisi, et seda warustust ei ole saadud nii kui tarwis on ja nagu teda on lubatud anda. Mina ei tea, mis eilsel koosolekul tööliste esitajad selle asja üle peaministriga rääkisid, kuid härra peaministri tänasest kõnest selgub, et töölistele töölt äraoldud töötundide eest tasu ei taheta maksta, kuid see on tööliste nõudmine, millest nad ei tagane ja mille eest nad wõitlewad. Kõike kokku wõttes pean toonitama, et härra peaministri seletus meid kaugeltki ei rahulda ja meie arupärimist endiselt toetame.

Peaminister A. Piip: Tegelikult näitawad tööliised, et neil warustus

waherahast kallim on — 1200 töölist on warustuse juba wälja wõtnud ja wälja-wõtmise läheb kõige suurema hooga.

Juhataja **A. Rei**: Sõnasooiwijaid ei ole. Rahwaesitajate Kruus'i, Piiskar'i ja Freiberg'i poolt on ette pandud Asutawale Kogule pöörata Wabariigi Walitsuse poole järgmise arupärimisega:

1. Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et sadamatehaste walitsus oma all olemates asutustes streikiwaid töölisi töölt lahti tahab lasta, kui need tööle ei ilmu?

2. Mida kawatseb walitsus sadamatehaste tööliste õigustatud nõudmiste rahuldamiseks ette wõtta ja kuidas tekkinud konfliktit lahendada?

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on arupärimine wastu wõetud.

3. Seadus rahwawäkke wõetud ja wabatahtlikult sinna astunud riigiametnikkude palkade ja kohtade asjus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Oinas** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Seadus rahwawäkke wõetud ja wabatahtlikult sinna astunud riigiametnikkude palkade ja kohtade asjus.

1. 1. jaanuarist 1920. a. arwates kaotawad oma maksuase ajutise walitsuse poolt 27. jaanuaril 1919. a. ja seadusandliku delegatsioonil poolt sama aasta 17. detsembril wastu wõetud seadused rahwawäkke wõetud ja wabatahtlikult sinna astunud riigiametnikkude palkade ja kohtade asjus.

2. Kõigile demobilisatsiooni alla käiwatele, wabatahtlikult sõjawäeosadesse ja asutustesse teenistusse jäänud § 1-ses tähendatud riigiametnikkudele, jääb õigus kuuaja jooksul, selle määruse maksma hakkamise tähtjast arwates, soowikorral oma endistesse teenistuskohadesse, wabakshoitud kohtadele tagasi minna.

3. Ajateenistuses seiswatele § 1-ses tähendatud riigiametnikkudele jääb, wastawalt Wabariigi Walitsuse 25. juuni 1919. a. määrusele („Riigi Teataja“ nr 42, 1919. a. nr. 89 all), õigus sõjawäeteenis-

tusest wabanemise korral, esimeses järjekorras riigi- ja omawalitsuse asutustes nende elukutse ja hariduse kohast teenistust saada.

Aruandja **A. Oinas**: Teen ettepanekud: 1) tunnistada, et sel seadusel edasilükkamatuse iseloom on ja 2) tema ilma redaktsiooni komisjoni andmata maksma panna.

Juhataja **A. Rei**: Panen ettepanekud eraldi hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on esimene ettepanek wastu wõetud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on teine ettepanek wastu wõetud.

4. Määrus J. Poska matmiskulude wabariigi kanda wõtmise kohta — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Oinas** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduse pealkiri ja tekst.

Määrus Jaan Poska matmiskulude wabariigi kanda wõtmise kohta.

Määratakse wälisministeeriumile krediiti Jaan Poska matmiskulude katmiseks sajatuhande kolmesaja kahekümne ühe (100.321) marga 12 penni suuruses.

5. Määrus J. Poska nimelise stipendiumi kohta Tartu ülikooli õigusteaduskonna juures — II lugemisel.

Hariduskomisjoni aruandja **W. Päts** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri.

Määrus Jaan Poska nimelise stipendiumi kohta Tartu ülikooli õigusteaduskonna juures.

Aruandja **W. Päts** (loeb):

§ 1. Tartu ülikooli õigusteaduskonna juures asutatakse Jaan Poska nimeline riiklik stipendium, mida määratakse isikutele, kes silmapaistwat andelikkust ning järjekindlat edasipüüdmist ilmutawad.

K. Wirma (sd.): Rahaasjanduse komisjon arutas seda seadust ja para-

grahw esimese juures leidis, et nii nagu ta hariduskommisjonis on wälja töötatud ja praegu ette loetud, ei ole arusaadaw mitmele isikule. Tartu ülikooli juures nõutakse stipendiumi krediiti, järelikult peaks kindlam seisukoht wõetama ja parandus § 1. kohta wastu wõetama.

Rahaasjanduse komisjoni parandus määruse juurde Jaan Poska nimelise stipendiumi kohta on järgmine:

§ 1. . . . „mida määratakse isikule, kes silmapaistwat andekust ning järjekindlat edasipüüdmist ilmutab.“

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja W. Päts: Kui rahaasjanduse komisjoni parandus seda paremini ära ütleb, mida hariduskomisjon ära öelda tahtis, et „stipendium määratakse isikule, kes silmapaistwat andekust ning järjekindlat edasipüüdmist ilmutab“, siis ühinen ma rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja on rahaasjanduse komisjoni parandusega ühinenud, sellepärast panen § 1-se ühes rahaasjanduse komisjoni parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) § 1 ühes parandusega on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja W. Päts (loeb):

§ 2. Stipendiumi suurus wastab riigiteenijate palga 12. astmele, ülikooli lõpetanud isikutele aga — 10. astmele.

K. Wirma (sd.): Rahaasjanduse komisjon teeb ka sellele paragrahwile paranduse, sest et see redaktsioon, mis hariduskomisjoni poolt ette pandud, ei wasta selle stipendiumi seadusele, mis hariduskomisjoni enese poolt on wälja töötatud. Et seda paragrahwi selle seadusega kooskõlla wiia, — see seadus on hariduskomisjoni poolt kawatsetud — siis oleks kohasem rahaasjanduse komisjoni redaktsioon, mis järgmine oleks: „§ 2. Stipendiumi suurus wastab riigiteenijate palga 13. astmele.“

Märkus: Üldise stipendiumide seaduse maksmapanemise korral maksab üldises seaduses ettenähtud õppetipendiumi suurus ka Jaan Poska nimelise stipendiumi kohta.“

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja W. Päts: See stipendiumi seadus, millest siin rahaasjanduse komisjoni esitaja rääkis, ei ole weel mitte wastu wõetud, sellega ei ole ka kindlaks saanud, et stipendiumi seadus sel kujul, nagu rahaasjanduse komisjon soovitas, saaks aluseks wõetud, ja sellepärast ei leia ma wõimaliku olewat rahaasjanduse komisjoni parandusega ühineda. Teiseks on weel see põhjus mõõduandew, et ei saa öelda, et üliõpilased, kes ülikooli lõpetanud, rohkem ei tarwita, sest igatahes tuleb neil oma teaduslikul alal rohkem ettewalmistusi üliõpilase põlwes, ja sellepärast tuleks stipendium 12-st astmest suurem — 10. astme kõrgusele tõsta. See on see seisukoht, millel hariduskomisjon asus, komisjoni poolt on see ette pandud ja mina ei saa siin teist seisukohta wõtta.

Juhataja A. Rei: Komisjoni aruandja ei ole rahaasjanduse komisjoni ettepanekuga ühinenud ja sellepärast tulewad § 2. kaks redaktsiooni paralleel-hääletamisele. (Hääletatakse.) Kumbki ettepanek ei ole absoluutset enamust saanud, sellepärast panen mõlemad ettepanekud uuesti hääletamisele poolt ja wastu. (Hääletatakse.) Rahaasjanduse komisjoni ettepanek on saanud poolt 25 häält, wastu 21 häält, hariduskomisjoni ettepanek poolt 24 häält. Seega on rahaasjanduse komisjoni ettepanek wastu wõetud.

Aruandja W. Päts (loeb):

§ 3. Stipendiumi walitsejaks ja määrajaks ja tarwilikkude krediitide nõutajaks on Tartu ülikooli õigusteaduskond haridusministeeriumi poolt kinnitatawa instruksiooni alusel.

Märkus 1. Ülikoolis-õppijatest wõib määrata stipendiumi ainult nendele, kes õpiwad õigusteaduskonnas mitte alamal 3-dat kursust.

Märkus 2. Üks ja seesama isik ei wõi stipendiumi enam kui 5 aasta kestusel saada.

Märkus 3. Ühesuguste muude tingimiste juures on stipendiumi saamiseks eesõigus waranduslikult kehwapematel kui ka neil, kes töötawad rahwuswahelise õiguse erialal.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

6. Määrus J. Poska abi-kaasa ja alaealiste laste tulewiku ainelise kindlustamise kohta — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Wirma:** Enne, kui selle seaduseelnõu juurde minna, tahan tähendada igasuguste arusaamatuste ära hoidmiseks, et mina ei esine siin mitte mingisugusest isiklikust wõi partei seisukohast, waid sellepärast, et rahaasjanduse komisjonist keegi ei tahtnud aruandjaks tulla ja siis komisjoni juhatuse liige peab kodukorra järgi aruandjaks olema.

Aruandja **K. Wirma** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamuslega seaduseelnõu pealkiri ühes sissejuhatusega.

Määrus Jaan Poska abikaasa ja alaealiste laste tulewiku ainelise kindlustamise kohta.

Jaan Poska, kui wabariigi endise peaministri kohustetäitja, välisministri, kohtuministri, Eesti wälissaatkonna esimehe, Eesti rahusaatkonna esimehe, Asutawa Kogu liikme, Asutawa Kogu välisajade komisjoni ja põhiseaduse komisjoni esimehe surma puhul, kadunu suuri teeneid Eesti riigi loomisel ja Eesti iseseiswuse kindlustamisel hinnates, otustab Asutaw Kogu:

Aruandja **K. Wirma** (loeb): § 1. Määrata kunni riigiametnikkude pensioniseaduse wäljatöötamiseni tema lesele ja lastele igakuulist riigi pensiooni 3.000 marga suuruses ühes elukalliduse lisadega järgmistel tingimistel:

1. Määratud pensionist arwata pool osa Jaan Poska lesele ja teine pool ühesuurustes osades tema lastele, kuid mitte rohkem kui $\frac{1}{6}$ osa terwest pensionist igale ühele.

Märkus: Lese surma korral jaotatakse pension laste wahel ära, kuid iga ühe peale ei wõi tulla sarnasel juhtumisel rohkem, kui $\frac{1}{4}$ pensionist.

2. Jaan Poska lastele maksetakse pensiooni kunni 20 aasta wanaduseni.

Märkus I: Kui keegi lastest 20 aastat wanaks saades weel Eesti wabariigi piirides asuwas õppeasutuses edasi õpib, maksetakse temale pensiooni edasi.

kuid mitte kauem kui 25 aasta wanaduseni.

3. Pensioni maksmine peale p. 2. ettenähtud juhtumiste lõpetatakse ära:

a) kui naissoost pensionisaajad mehele lähewad,

b) kui keegi lastest enne 20 aastat wanaks saamist riigi wõi omawalitsuse teenistusse astub maksulisele kohale,

c) kui pensionisaaja wõõra riigi kodakondsusesse astub,

d) kui pensionisaaja wiibib wäljamaal üle lubatud aja.

4. Jaan Poska alaealiste laste pensiooni osa maksetakse wälja nende emale.

J. Piiskar (is.): See seaduseelnõu tahab kindlustada ühe perekonna majanduslikku seisukorda. Selle eelnõu I lugemisel tegin mina ettepaneku seda päewakorrast wälja jätta, motiweerides sellega, et Poska perekond ei ole mitte kõige waesem ja sellega wõiks nii kaua oodata, kunni üldine paiukiseadus walmis saab ja vastu wõetakse, sest on ju wäga palju perekondi, kelle seisukord kahtlemata mitu korda wiletsam on, kui käesolewal juhtumisel. Kui pensioniga rutata tahetakse, siis tuleks pensioniseadus kiires korras wälja töötada ja ka rutemalt vastu wõtta. Minu ettepanek kukutati I lugemisel läbi, kuid neilsamad el motiividel hääletab meie erakond käesolewa eelnõu vastu.

A. Birk (rhw.): Austatud rahwaesitajad! Kui käesolewa seaduseelnõu sissejuhatust lugeda, siis paistab imelikult silma see, et tema sissejuhatus kaugele üle kaalub temale järgnewad paragrahwid. Sissejuhatuses loetakse terve rida ametid ette, mida kadunu Poska Eesti riigi teenistuses pidanud. Siin on isegi palju nimetamata jäänud.

Kuid enne sisulist arutamist ei saa ma mitte tähendamata jätta seda iseäralikkust, ei saa aga ka kuidagi rahwaesitaja härra Piiskar'i seisukohale asuda, milles ette pannakse eelnõuga senni ootama jääda, kunni üldine pensioniseadus maksma pannakse. Ma lubaksin siin meelde tuletada neid aegu, kus siinsamas saalis Jaan Poska surma puhul Asutaw Kogu omal koosolekul vastu wõttis Wabariigi Walitsuse põhimõtteliku ettepaneku, et tuleb kadunud Poska perekonna ainelist seisukorda kindlustada. Kui see ettepanek vastu wõeti, siis saadi temast

just nii aru, et Poska perekond ei tule aineliselt kindlustada mitte pensioni näol pikaajalise teenistuse eest, vaid kui autasu kadunu kõrgete teenete eest wabariigi heaks. Selles mõttes walmistati ka seaduseelnõu ja anti Asutawale Kogule ära. Praegu on meil siis tegemist niisuguse pensioni määramisega, mis ei kannu mitte ainelise puuduse ärahoidmise iseloomu, vaid mis peab ka iseäralikke teeneid hindama. Ja kui isegi wälja minna ainelise seisukoha kindlustamise peale, siis peame ütleva, et käesolew eelnõu Poska perekonna ainelist seisukorda kaugeltki ei kindlusta, kuid selle asja arutamine wiiks siin liiga kaugemale. Minu arwates on härra Piiskar hoopis kõrwale jättnud need motiivid, mis härra Poska surma puhul Asutawas Kogus mõõduandwad olid ja pealegi ei ole ju kadunud Poska perekonna aineeline seisukord sellestki ajast peale mitte paranenud, waid hoopis ümberpöördukt. Miks ei astutud nende motiividega siis wälja, kui perekonna kindlustamine esimest korda Asutawas Kogus üles wõeti.

Sisuliselt tähendan Eesti rahwaerakonna nimel, et § 1. sissejuhatuses kõrwal peaksid ka Asutawa Kogu tollaegse koosoleku meeoleu motiivid mõõduandwad olema, kuid rahaasjanduse komisjon ei ole asunud sellele seisukohale, mida Wabariigi Walitsus tema poolt sisseantud seaduseelnõus on awaldanud. Ma luban meelde tuletada, et kui Wabariigi Walitsus oma eelnõu ära andis, seisis ta niisugusel waatepunktil, et Poska lesele ja lastele tuleks määrata igakuulist pensioni Wabariigi Walitsuse liikme palga suuruses ühes elukalliduslisaaga. Siin aga pannakse ette pensioni 3.000 marga suuruses kunni pensioniseaduse wäljatöötamiseni. Kui meie ei asu seisukohale, nagu eelkäija, et meil siin tegemist on jõuka perekonnaga ja sellepärast seadust waja ei ole, siis meie ei saa edasi. Kui meie teeneid hindame, siis ei saa mitte nii terawalt ainelist seisukohta silmas pidada ja aineliste asjaolude peensustesse tungida. Kui meie selle määrusega teeneid hindame, siis tuleb ka seda neile wastawalt teha, nagu nad sissejuhatuses ette kantud on, ja siis oleks kolmetuhanda margalise pensioni ettekandmine täitsa ootamatu. Wabariigi Walitsuse seisukoht oli see, et kadunu teened wäga suured on, ja kui meie nüüd siin igasuguse määruse walmistame ja wäikese

summaga esineme, siis näiks see nii wälja, nagu ei tahaks meie siiski neid teeneid küllalt hinnata. Sellepärast on Wabariigi Walitsuse ettepanekus pensioni aluseks pandud Wabariigi Walitsuse liikme palgamäär. See ei ole sugugi ülearu kõrge ühele perekonnale, mis koosneb 7—8 liikmest. Ma usun, et Wabariigi Walitsuse liikme palgamäär ei oleks mitte neile sugugi küllaline, waid ümberpöördukt, aga ta oleks loomulik, kui meie jääksime sellele seisukohale, et meie hindame üht isikut, kes kadunud on ja Eesti wabariigile suuri teeneid üles näidanud. Sellepärast tuleks eriline määrus pensioni kohta wälja anda, mille wastu Asutawa Kogu enamus wist mitte ei ole ja missugune seisukoht I lugemisel juba ka wastu wõetud. Teiseks tuleks aga tingimata kadunu suuri teeneid wääriliselt hinnates pensioni aluseks wõtta Wabariigi Walitsuse liikme palk, ja nii on Eesti Asutawa Kogu Eesti rahwaerakonna ettepanek 1. paragrahwi 1. lõike juurde järgmine: määrata kadunud Jaan Poska lesele ja alaealistele lastele igakuulist riigipensionit Wabariigi Walitsuse liikme kuupalga suuruses ühes elukalliduslisaadega järgmiste tingimistega, edasi need tingimised, mis on § 1. juba ära tähendatud.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Wirma: Rahaasjanduse komisjonis olid need läbirääkimised ka ees ja Poska teeneid ja Asutawa Kogu otsust arwesse wõttes ei leidnud rahaasjanduse komisjon mitte wõimalikuks sellele seisukohale jääda, nagu siin rahwasaadik Piiskar ette tõi. Teisest seisukohast leidis rahaasjanduse komisjon, et pensioniseadust kõige lähemal ajal käsitatakse ja tuli otsusele, et pensioniseaduses peab hinnatama ka teistsuguseid seisukohti, kui on harilikud pensionimaksimised ja just ka niisuguseid, nagu meil praegune juhtumine näitab ja nagu meie neid ka wäljamaal pensioniseadustes näeme. Alati ei hinnata mitte kõrgemate ametnikkude waranduslikku seisukorda ja ei nõuta, et lesk peab oma lapsi kaswatama üles oma warandusega, waid riigi poolt antakse pensioni, millega perekonna sissetulekut teatud määral kindlustatakse. Ka rahaasjanduse komisjon jõudis sellele otsusele, mida ka Asutawale Kogule soowitab wastu wõtta.

Juhataja **A. Rei**: Et aruandja rahwaesitaja Birk'i ettepanekuga ei ole ühinenud, siis tuleb eraldi hääletamisele rahwaesitaja Birk'i ettepanek: „Määrata Jaan Poska lesele ja lastele igakuulist riigipensioni Wabariigi Walitsuse liikme palga suuruses ühes elukalliduslisaga järgmistel tingimistel.“ Tingimised lähewad edasi, nagu § 1. tähendatud. Panen rahwaesitaja Birk'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Akl. Birk'i ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Panen § 1. rahaasjanduse komisjoni poolt ettepanud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1. rahaasjanduse komisjoni poolt ettepanud kujul wastu wõetud.

Aruandja **K. Wirma** (loeb): § 2. Peale p. 1. nimetatud pensioni wõetakse Jaan Poska laste kooliraha Eesti wabariigi piirides asuwates õppeasutustes riigi kanda.

Riigi kulul hariduse andmine kestab kunni kõrgema kooli lõpetamiseni, kuid mitte kauem, kui 25 aasta wanuseni.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2. wastu wõetud.

Aruandja **K. Wirma** (loeb): § 3. Selle määruse täitmine ja tarwilikkude krediitide nõutamine pannakse töö-hoolekandeministeeriumi peale.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 3 wastu wõetud.

7. Seadus Riigikogu liikmete tasu ja sõiduraha asjus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Wirma**: See seaduseelnõu anti juba korra rahaasjanduse komisjoni parandamiseks tagasi. Juba läinud korral Asutawa Kogu koosolekul selle seaduse lugemisel tähendasin, et rahaasjanduse komisjonil ei olnud mingisuguseid aluseid antud selle seaduse kokkuseadmiseks. Et neid aluseid saada, siis sai kõikidele Asutawa Kogu rühmadele rahaasjanduse komisjoni poolt järgmine kiri saadetud:

Rahaasjanduse komisjoni otsuse põhjal 16. nowembrist sel aastal palun kõiki Asutawa Kogu rühmi ühe nädala jooksul rahaasjanduse komisjonile saata oma wõi rühme üksikute liikmete ettepane-

kuid Riigikogu liikmete tasu- ja sõiduraha kohta. Kuna rühmade esitajad, kes Asutawas Kogus komisjoni poolt ettepanud eelnõu tagasilükkamise kasuks rääkisid, mingisuguseid juhtmõtteid ette ei toonud uue aluse kohta, millele tuleb seaduseelnõu Riigikogu liikmete tasu- ja sõidurahade kohta rajada, arwab komisjon, et ilma käesolewa järelepärimiseta komisjonil raske oleks uut seaduseelnõu kokku seada, mis Asutawa Kogu 16. skp. eelnõu tagasi lükanud rühmi wõiks rahuldada.

Selle kirja järele oleks pidanud lootma, et rühmad ehk need alused oleksid komisjonile andnud. Kahjuks ei ole kindlaid seisukohti komisjonile mitte toodud ja komisjoni liikmed pidid katsuma seaduseelnõu niisugusel kujul kokku seada, mis nõuetele wastaks. Sellest siis ka tuli, et § 1. kindlat kuju komisjonis ei saanud, nagu siin on öeldud, et Riigikogu liige saab poole osa suuruses Riigikohtu liikmete palgamäärast. Toodi teisi ettepanekuid ette, nimelt tuli ettepanek, et oleks määratud $\frac{2}{3}$ Riigikohtu liikme palgast, kuid oli ka ettepanek, et $\frac{1}{2}$ Riigikohtu liikme palgast. Selle seaduseelnõu kokkuseadmise juures katsuti leida mingisuguseid aluseid, mis mitte ei oleks seotud mõne teise ametniku palgalikidega. Oli arutamise all komisjonis küsimus, kas ei saaks mitte kuldmarga normi aluseks wõtta. Tegelikudel põhjustel ei ole mitte wõimalik fikseerida kuldmarga baasi. Parema ja otstarbekohasem oleks seda niisugusel kujul ette panna, nagu see seaduseelnõus ette on pandud. Läbirääkimine tõi esile uue tarwiduse, nimelt selle tarwiduse, et oleks tarwis uuesti määrata Wabariigi Walitsuse ja Riigikohtu liikmete palku, ja nende läbirääkimiste tagajärjel kujunes wälja see seaduseelnõu, mis nüüd järgmise päewakorra-punkti all arutamisele tuleb. Oieti on need kaks seaduseelnõu lahutamata lülid. Oletades, et Asutawal Kogul ei tule seda põhimõtet rajada sellele alusele, mille järgi tuleks Riigikogu liikme palka maksta mingisugustes rukkipuudades inglisnaeltes wõi kuldrahas, teen ettepaneku rahaasjanduse komisjoni nimel selle seaduseelnõu esimesele lugemisele asuda.

Juhataja **A. Rei**: Komisjoni aruandja poolt on ettepanek tehtud seaduseelnõu esimesele lugemisele asuda. (Hääletatakse.) Ettepanek on

nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja K. Wirma: Teen ettepaneku see seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu wõtta.

A. Birk (rhw.): Austatud rahwasaadikud! Rahwaerakonna rühmal on ühed wõi teised märkused teha, mida teisel lugemisel tahame ette kanda. Meie rühm on seisukohal, et päewaraha maksta.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Käesolew seaduseelnõu on nähtawa enamusega esimesel lugemisel vastu wõetud.

8. Seadus Wabariigi Walitsuse ja Riigikohtu liikmete palga kohta. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Wirma:** Nagu ma juba eelmise päewakorra-punkti juures seletasin, on see seaduseelnõu tingitud eelmisest seadusest; selle seaduse juures ei hakka ma enam neid läbirääkimisi kordama, waid teen ettepaneku selle seaduseelnõu esimesele lugemisele asuda.

J. Jaakson (rhw.): Austatud rahwasaadikud! Rahwaerakond ei ole selle põhimõtte vastu mitte, et rahwaesituse tasu määramise aluseks wõetakse Riigikohtu liikmete palk, kuid ta ei leia seda mitte tarwilikuks, et praeguse Asutawa Kogu poolt saawad Wabariigi Walitsuse ja Riigikohtu liikmete palgad nüüd wiimasel silmapilgul ära määratud. Meie peame silmas pidama seda, et Riigikogu liikmed on juba walitud ja meil ei oleks tarwis uusi küsimusi üles wõtta. Meie arwamise järgi ei ole mitte õige praegu selle küsimuse arutamist ette wõtta, sellepärast et see küsimus Wabariigi Walitsuse ja Riigikohtu liikmete palga asjus wõib ellu kutsuda kõigi riigiametnikkude palga küsimuse. See on suur ja laialdane küsimus, seda peaks Riigikogu põhjalikult läbi kaaluma riigi sissetulekute wõimalust arwesse wõttes ja selle järgi siis otsustama, kui palju ja kui kaugele palgaküsimuses minna. Rahwaerakonna nimel teen mina ettepaneku seda küsimust päewakorrast ära wõtta ja tema otsustamist jätta tulewasele Riigikogule.

Juhataja A. Rei: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Wirma: Seda küsimust, mis rahwaesitaja Jaakson siin ette

tõi, kaalus ka rahaasjanduse komisjon järele ja leidis ka, et niisugune seadus wõib olla põhjuseks, et kõikide ametnikkude palkasid tuleks läbi waadata. Kuid rahaasjanduse komisjonil oli ka teada, et see küsimus paratamatu on, ja et ta kõige lähemal ajal Riigikogus läbiwaatamisele peab wõetama. Rahaasjanduse komisjon toonitas muuseas ka seda, et kui on wõimalik Riigikogu eelkäiwal asutusel määrata järgmise kogu liikmetele palkasid, siis ei oleks ka mitte wõimatu walitsuse liikmetele palka määrata. Rahaasjanduse komisjonis oli muuseas arwamine, et Wabariigi Walitsuse liikmete palgad peaksid olema suuremates wahekordades nende wahekordadega, milles nad praegu olid, ja et seda kindlasti ära öelda, et ei pruugiks arwamist olla, et just tulewikus peab see wahekord sarnane olema, nagu ta nüüd oli, waid et need astmed peaksid teistsugused olema. Sellepärast tahtis rahaasjanduse komisjon just eriti seda wälja näidata, et eriseadusega selles asjas esineda, seda Asutawale Kogule ette pannes. Niisugune seadus loob uued alused nendele wahekordadele, mis praegu makswad, ja see seadus ei takista mingil kombel Riigikogu uusi otsuseid tegemast.

Juhataja A. Rei: Panen esimeheks rahwaesitaja Jaakson'i ettepaneku hääletamisele, et käesolew seadus päewakorrast ära wõtta. (Hääletatakse.) Akl. Jaakson'i ettepanek on 35 häälega 14 vastu tagasilükatud. Nüüd panen hääletamisele komisjoni aruandja ettepaneku selle seaduse esimesele lugemisele asuda. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on aruandja ettepanek vastu wõetud.

Aruandja K. Wirma: Teen ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel vastu wõtta.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu wõetud.

9. Täiendaw määrus riigiteenijate ametsõitude tasu asjus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Wirma** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse vastu seaduseelnõu peakiri ja § 1.

Täiendaw määrus riigiteenijate ametsõitude tasu asjus.

§ 1. Wabariigi Walitsuse poolt 7. jaanuaril 1920. a. ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal kinnitatud ja „Riigi Teatajas“ nr. 8/9 — 1920. a. nr. 30 all wäljakuulutatud määruse § 1. p. p. a ja b all tuleb lugeda raudtee II ja III klassi asemele I ja II klass.

Aruandja **K. Wirma** (loeb): § 2. Sama 7. jaanuari määruse § 1. p. d ettenähtud tasu sõidu eest omal jalgrattal, § 2. ettenähtud kulude wäljamaks kraamiweo eest maanteel ja § 4. ettenähtud päewarahad tõstetakse wastawalt riigiteenijate palga elukalliduslisale 130% wõrra käesolewa määruse maksmahakkamise päewast arwates.

J. Jaakson (rhw.): Käesolewas paragrahwis määratakse, et päewarahad, mis on ära tähendatud 7. jaanuari määruses, tõstetakse 130% wõrra, niisama nagu palgad. See käib kõigi päewarahade kohta, nii siseriigis kui ka wäljamaal. Kui päewarahad siseriigis tõstetakse, siis on arusaadaw, sest elukallidus on ühesugune, ükskõik kas reisil wõi kodus, ja sellepärast on see tõstmine täitsa põhjendatud. Teine asi on aga päewarahade tõstmine wäljamaal. Seal maksetakse raha § 4. põhjal wäliswaluutas. Wäliswaluuta ei ole aga igal pool langenud ja sellepärast ei ole ka elukallidus seal mitte sel määral tõusnud, kui sisemaal. Meil on tõusnud elukallidus peasjalikult selle tõttu, et meie rahakurs on langenud. Seda aga wäliswaluuta kohta ei wõi mitte kõigil pool tõendada. Wäljamaal on elukallidus mitmel pool koguni langenud ja langeb weelgi. Nüüd kui meie üldisel kujul selle paragrahwi wastu wõtame ja tõstame riigiteenijate päewarahasid wäljamaal sama 130% kui siseriigis, siis tuleb wälja, et meie üksikutes maades päewarahad liiga kõrgele kruwime. Näiteks maksetakse praegu Rootsis, Norras ja Daanis 50 Rootsi krooni päewas ja kui meie seda weel 130% wõrra tõstame, siis teeks see 115 Rootsi krooni päewas, wõi meie raha peale arwates üle 8.600 Eesti marga praeguse kursi järele päewas. See oleks igatahes minu arwamise järgi liiga suur tasu. Natukene vähem oleks tasu Inglismaal, Prantsusmaal ja teistes liitriikides. Seal saab ametnik § 4-da põhjal päewaraha Inglise rahas kaks naela päewas.

Kui meie seda 130% wõrra tõstaksime, siis teeks see wälja 4,6 naela ehk 6.210 Eesti marka praeguse kursi järgi. Ka see oleks minu arwates natuke liig. Päewarahade küsimus wäljamaal peaks, kui see üldse tarwis on, reguleeritud saama iseäraliku määruse läbi, ja ei milgil tingimisel nõnda, nagu seda teeb praegune eel nõu. See ei oleks mitte õiglane. Sellepärast teen paranduse, et selles paragrahwis saaks ära tähendatud, et see tõstmine päewarahade suhtes käib ainult päewarahade kohta siseriigis. Sellepärast panen ma ette selle paragrahwi 4-das reas sõna „päewarahad“ järgi mahutada sõna „siseriigis“.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Wirma**: Ühinen rahwaesitaja Jaakson'i ettepanekuga, et paragrahwi 4-s rida järgmiselt redigeerida: „§ 4-das ettenähtud päewarahad siseriigis“ jne.

Juhataja **A. Rei**: Rahwaesitaja Jaakson'i poolt on ettepanek tehtud, millega ka aruandja on ühinenud, et paragrahwi 4-das reas sõna „päewarahad“ järgi paigutatakse sõna „siseriigis“. Panen selle paragrahwi ühes parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 ühes härra Jaakson'i parandusega wastu wõetud.

Aruandja **K. Wirma** (loeb): § 3. 7. jaanuari määruse § 4-s ettenähtud päewaraha ei wõi olla vähem, kui sellesama § 4-da 2-ses märkuses tähendatud mahaarwamised riigi poolt antawa toidu (pajoki) eest.

Juhataja **A. Rei**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **K. Wirma** (loeb): § 4. Riigiteenijate palga elukalliduse protsendi suurendamise wõi vähendamise korral muutuvad wastawalt ka riigiteenijate ametsõitude tasunormid, kusjuures 7. jaanuari määruse normid põhinormideks on.

J. Jaakson (rhw.): Mina arwan, et selle paragrahwi redaktsioon ei ole mitte küllalt täpisealne. Siin on öeldud, et kui elukallidus tõuseb wõi väheneb, sellega muutuvad ka kõik sõitude tasunormid. Peaks olema: muutuvad need tasunor-

mid, mis on selle seaduse § 2. ette nähtud. Sellepärast panen ette selle paragrahwi 3-sse ritta sõnade „tasunormid“ ette paigutada sõnad „selle seaduse § 2. ettenähtud“.

Juhataja A. Rei: Rahwaesitaja Jaakson'i poolt on parandus tehtud selle paragrahwi 3-sse ritta mahutada sõnad „selle seaduse § 2-ses ettenähtud“. Selle lausega on ühinenud komisjoni aruandja. Panen § 4-da ühes tehtud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 4 wastu wõetud.

Aruandja K. Wirma (loeb): § 5. Kõik, kes saawad ühede ja samade punktide wahel tihti ettetulewate lühikeajaliste ametsõitute eest kilomeetrirahasid wõi muid preemiaid, ei wõi saada preemia alla käiwate sõitute eest päewarahasid ega ületunni tasu.

Juhataja A. Rei: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 5. wastu wõetud.

10. Määrus põllutööstuse eelkiri ja tekst.
Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Oinas** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Määrus põllutööstuse eelkiri ja tekst.
Määrus põllutööstuse eelkiri ja tekst.
Määrus põllutööstuse eelkiri ja tekst.

Määrus põllutööstuse eelkiri ja tekst.
Määrus põllutööstuse eelkiri ja tekst.

1. Palgad:

a) põhipalk ja elukalliduslisa	70.214.—
b) perekonna abirahad	3.000.—
d) ajutised tööjõud	5.000.—
	<hr/>
	78.214.—
2. Päewa- ja sõidurahad	20.000.—
3. Kantseleikulud:	
a) kantseleimaterjaal	5.000.—
b) posti-telegraafi ja telefoni kulud	2.000.—
d) ajakirjad ja kirjandus	10.000.—
e) telefonimaks	2.500.—
	<hr/>
	19.500.—

4. Majanduslikud kulud:	
a) küte	3.000.—
b) walgustus	1.000.—
d) Majaruumide koristamine	2.000.—
	<hr/>
	6.000.—
5. Liikuwa wara muretsemine	250.000.—
6. Trükitööd	100.000.—
7. Ettenägemata kulud	5.000.—
	<hr/>
	478.714.—

Kokku nelisada seitsekümmendkaheksa tuhat seitsesada neliteist marka.

11. Seaduseelnõu Riigikogu walimise, rahwahääletamise ja rahwa algatamise õiguse seaduse § 83., linnawolikogu walimise seaduse § 28^a ja maakonnanõukogude walimise seaduse § 62. muutmise kohta — I lugemisel.
A. Anderkopp (töer.): Käesolew ettepanek ei ole tingitud mingisugusest sisulisest muudatusest, waid trükiweast, kus kahe sõna koht on ära wahetatud, nimelt „nimekirjade ühendusele“ peaks olema „ühenduse nimekirjale“ ja soowitaw oleks, et see tehniline wiga ära parandataks.

Juhataja A. Rei: Akl. Anderkopp'i poolt on ettepanek tehtud selle ettepaneku arutamisele asuda. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

A. Anderkopp (töer.): Teen ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja A. Rei: Ettepanek on tehtud see eelnõu I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on eelnõu I lugemisel wastu wõetud.

12. Akl. N. Talts'i süüdistusasja läbiwaatamise komisjoni ettepanek akl-te N. Talts'i ja J. Ploompuu kohtuwõimudele wäljandmise asjus.
Akl. N. Talts'i süüdistusasja läbiwaatamise komisjoni aruandja A. Bachman: Asutawa Kogu liikmete Talts'i ja Ploompuu asjad on sellekohane komisjon läbi waadanud ja leidnud, et kohtuwõimude nõudmine tähendatud Asutawa Kogu liikmeid wälja anda, tuleb tagasi lükata, silmas pidades seda, et akl-te Talts'i ja Ploompuu süüasi on hariliku wa-

litsewa korra wastu eksimine, nimelt oli üks wäikene kokkupuutumine politseinikuga uulitsal ja härra Ploompuu'l teesillutamise asjus; need on süüteod, mis üldise hea käekäigu ja walitsewa korra wastu eksimised iseenesest on, kuid rasket riiklikku kuritegu ei sisalda, mille põhjal peaks nüüd tähendatud Asutawa Kogu liikmeid rutulises korras wälja andma, pealegi ei ole tähendatud Asutawa Kogu liikmed kohtuwõimude eest mitte kõrwale hoida püüdnud.

Tähendatud asjaolu silmas pidades teeb komisjon järgmise ettepaneku: Asutaw Kogu otsustab: Kohtuwõimude nõudmine — wälja anda Asutawa Kogu liikmed Nikolai Talts ja Johannes Ploompuu wastutusele wõtmiseks, esimest r. n. s. § 31. p. 2. põhjal ja teist r. n. s. § 29. põhjal — tagasi lükata.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

13. Seadus Eesti ja Läti wahelise konwentsiooni kinnitamise kohta — I lugemisel.

Wälisasjade komisjoni aruandja **A. Anderkopp:** Wälisasjade komisjoni nimel teen ettepaneku eelnõu esimesele lugemisele asuda.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp:** Eesti ja Läti piiri küsimus on Asutawa Kogu liikmetele juba piiritõmbamise puhul enam-wähem üldiselt teada, nii et komisjon tarwilikuks ei pea põhjalikumalt selle küsimuse juures peatama jääda, juba selle tõttu, et piir mitte kindlalt ära tõm-

matud ei olnud, tekkisid raskused ja puudused, mis takistasid korralikku läbikäimist Lätimaaga. Pärast piiritõmbamise läbi tekkisid selles asjas weel suuremad segadused. Sattusid raskesse seisukorda need liikumatawaranduste omanikud, kelle warandused uue piiri läbi lõhki kisti. Üks osa põldudest jäi ühele poole, teine teisele poole piiri. On isegi ette tulnud juhtumisi, et talukoha omanikul elumaja ühele poole jäi ja kõik põllud teisele poole. Arusaadaw on, et niisugused asjaolud lahendamist nõuawad. Peale selle ei saa salata, et meie kodumaal juba enne lätlasti oli, kes heameelega siin wiibida ei tahtnud, ning uue piiri ajamisega suurenes nende arw weelgi. Teisest küljest jäi niisamuti meie soost elanikke Lätimaale. Et siin küsimusse selgust luua ja neile Eesti kui ka Läti soost kodanikudele, kes mitte tarwilikuks ei pea selle riigi piiridesse elama asuda, kus neile see mitte kasulik pole, wõimalust anda kodakondsusesse astuda seal, kus neile otstarbekohasem on, selle tarwis oli waja tingimisi luua, ja wälisasjade komisjon esineb sellepärast ettepanekuga, eelnõu Eesti ja Läti wahelise konwentsiooni kinnitamise kohta esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Seega on tänane päewakord läbi.

A. Anderkopp (tõer.): Teen ettepaneku pidada järgmine koosolek homme see on 10. detsembril sel aastal kell 5 p. l.

Juhataja **A. Rei:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 7.35 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Asutawa Kogu esimees **A. Rei.**

Abisekretäär **A. Jürman.**